

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

TRAINING OF LEGAL SPECIALISTS IN THE FACE OF GLOBALIZATION CHALLENGES

У статті досліджуються особливості підготовки майбутніх фахівців з права у контексті глобалізаційних процесів. Підкреслено, що глобалізація є найфундаментальнішим викликом, з яким зіткнулася вища освіта, яка змінила її парадигму, змістове наповнення та практичне призначення. Проаналізовано поняття «інтернаціоналізація» і «глобалізація» освіти, світові та вітчизняні практики професійної підготовки майбутніх юристів. З'ясовано, що традиційні методи навчання вже не відповідають динамічним вимогам професійного середовища, тому необхідні суттєві зміни в системі професійної підготовки майбутніх юристів.

Виявлено, що існуючі навчальні курси вітчизняних закладів вищої освіти часто відстають від реальних потреб практики, зокрема у сферах кіберправа, штучного інтелекту та міжнародного арбітражу; випускники недостатньо володіють soft skills (комунікація, переговори, клієнторієнтованість), що знижує їх конкурентоспроможність; має місце обмежений обмін досвідом із провідними університетами світу та відсутність спільних програм підготовки фахівців з права; повільне впровадження віртуальних симуляторів, онлайн-платформ і AI-аналітики, що загалом суттєво обмежує можливості здобувачів вищої освіти у роботі з сучасними технологіями.

Запропоновано шляхи вдосконалення підготовки фахівців через реформування навчальних програм, розширення міжнародного співробітництва та використання інноваційних методів навчання. Підкреслено, що впровадження цих технологій не лише підвищує якість підготовки юристів, але й забезпечить їх професійну, кроскультурну компетентність та готовність до роботи в умовах стрімкої цифровізації правового поля. Зауважено на тому, що інноваційні підходи суттєво переформатують навчальний процес, роблять його більш доступним, практичним і адаптованим до вимог сучасного ринку юридичних послуг.

Ключові слова: професійна підготовка фахівців з права, система вищої освіти, гло-

балізація, інтернаціоналізація, цифровізація, реформи у вищій освіті.

The article examines the peculiarities of training future lawyers in the context of globalization processes. It is emphasized that globalization is the most fundamental challenge faced by higher education, which has changed its paradigm, content and practical purpose. The author analyzes the concepts of "internationalization" and "globalization" of education, as well as international and domestic practices of professional training of future lawyers. It is found that traditional teaching methods no longer meet the dynamic requirements of the professional environment, and therefore significant changes are needed in the system of professional training of future lawyers. It was found that existing training courses in domestic higher education institutions often lag behind the real needs of practice, in particular in the areas of cyber law, artificial intelligence and international arbitration; graduates do not have sufficient soft skills (communication, negotiations, customer orientation), which reduces their competitiveness; there is limited exchange of experience with leading universities in the world and the absence of joint training programs for legal specialists; slow implementation of virtual simulators, online platforms and AI analytics, which generally significantly limits the capabilities of higher education students in working with modern technologies. The author suggests ways to improve the training of specialists through reforming curricula, expanding international cooperation and using innovative teaching methods. It is emphasized that the introduction of these technologies will not only improve the quality of professional training of lawyers, but will also ensure their professional, cross-cultural competence and readiness to work in the context of rapid digitalization of the legal field. The author emphasizes that innovative approaches significantly reformat the educational process, make it more accessible, practical and adapted to the requirements of the modern legal services market.

Key words: professional training of lawyers, higher education system, globalization, internationalization, digitalization, reforms in higher education.

УДК 378:34:316.4
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/84.1.20>

Дун Пей,
аспірант кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімкими глобалізаційними процесами, які впливають на всі сфери життєдіяльності та детермінують нові виклики для юридичної освіти, пов'язані із кардинальними змінами її парадигми та системи професійної підготовки фахівців у цій галузі. Мова йде про необхідність адаптації навчальних програм до міжнародних стандартів, цифровізації правових процесів та формування у майбутніх юристів кроскультурної компетентності. Україна, як частина світового співтовариства, потребує підготовки фахівців, які зможуть ефективно працювати в умовах інтеграції до

європейського та глобального правового простору. Це вимагає переосмислення традиційних підходів до юридичної освіти, впровадження інноваційних методик навчання та збалансування національних і міжнародних аспектів підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Глобалізацію як світовий процес досліджували у своїх наукових розвідках відомі філософи, політологи, футурологи У. Бек, Е. Гіденс, Ф. Фукуяма, її вплив на формування освіти загалом і професійної зокрема вивчали П. Скотт, Г. Колін. Проблемі підготовки майбутніх фахівців в системі вищої освіти вивчали Л. Буєва, І. Зязюн, Н. Крилова, Г. Хоружий. Розвитку вітчизняної юридичної

освіти в умовах глобалізаційних викликів присвячені дослідження С. Бебко [1], М. Голованя [2], І. Орловської [7], М. Цип'яшук [10], О. Хомерікі [9] та інших. Питання трансформації вищої освіти широко висвітлене у вітчизняній літературі, водночас недостатньо вивчено вплив глобалізаційних процесів на ключові аспекти вищої освіти в системі підготовки фахівців в сфері права.

Метою статті є аналіз сучасних тенденцій професійної підготовки майбутніх юристів у контексті глобалізаційних викликів, визначення ключових проблем та пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу в українських вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Зміни, що відбуваються у світовій економіці, культурі та технологіях, зумовлені процесами глобалізації та цифровізації спонукають заклади вищої освіти адаптувати зміст навчальних програм, щоб забезпечити здобувачам вищої освіти необхідні знання та навички для успішної кар'єри в глобалізованому світі. Така адаптація вимагає не тільки відновлення фізичної інфраструктури закладів вищої освіти, а й оновлення освітнього контенту, включаючи розвиток критичного мислення, цифрової грамотності, креативності та міжкультурної компетентності. Особливу увагу необхідно приділити формуванню навичок, які будуть затребувані на глобальному ринку праці, забезпечуючи випускникам можливості для інновацій, створення нових бізнес-моделей та ефективної співпраці з міжнародними партнерами [4, с. 81]. Основним завданням сучасної юридичної освіти є підготовка висококваліфікованих юристів, які опановують усі галузі українського права, вивчають особливості правової системи, законодавчої, виконавчої та судової влади зарубіжних країн, що в свою чергу забезпечує їх спроможність творчо реалізовувати знання, уміння, навички та професійну компетентність на практиці в сфері юридичної діяльності [6]. У зв'язку з цим, сучасна юридична освіта у світі перебуває у стані глибоких трансформацій, провідні університети світу активно реформують свої навчальні програми, адаптуючи їх до викликів сучасності.

В умовах небувалого ускладнення відносин у глобалізованому інформаційному суспільстві часто ототожнюють такі поняття, як інтернаціоналізація і глобалізація щодо вищої школи. Слід зазначити, що інтернаціоналізація освіти означає вільний академічний обмін викладачами і студентами між вузами різних країн, а також створення єдиних спеціальних навчальних програм, а глобалізація – це універсалізація навчального планування, що здійснюється за рахунок попиту певного типу фахівця на глобальних ринках праці [9, с. 37].

Яскравим прикладом інтернаціоналізації в освіті є Лісабонська стратегія й Болонський

процес в Європі, що залучив більше 40 країн до добровільної участі до створення Європейського простору вищої освіти. Лісабонська стратегія й Болонський процес стали орієнтиром для аналогічних зусиль в інших регіонах світу (ENLACES в Латинській Америці, розробка стратегії гармонізації в Африканському Союзі, Брісбенське комюніке про ініціативу двадцяти семи країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону тощо [2, с. 205].

Глобальні тенденції розвитку освіти можна представити тезисно наступним чином: широка диверсифікація моделей освіти (зокрема, вищої) поряд з формами і критеріями набору абітурієнтів, її варіативність, різноманітність, багатомодельність; радикальні перетворення і оновлення системи освіти (органічна гнучкість, диверсифікація її інститутів, структури, навчальних курсів, моделей, форм організації занять; постійна адаптація освітніх програм до сучасних і майбутніх потреб, підвищення адекватності освіти з довгостроковою орієнтацією на досягнення соціальних цілей, зростання рівня відповідності сучасним потребам та її якості; формування для здобувачів освіти оптимального діапазону можливостей вибору, надання гнучкого характеру «початку» і «припинення» здобуття вищої освіти; посилення ролі розуміння, інтерпретації, збереження, розвитку і поширення національних, регіональних, міжнародних та історичних культур в умовах плюралізму і різноманітності тощо [3, с. 8–11].

Простежимо зміни, які в останні роки суттєво скоординували систему професійної підготовки майбутніх юристів провідних вишів світу та України, у зв'язку із глобалізаційними викликами. Однією з ключових тенденцій є перехід від традиційної лекційної моделі до практико-орієнтованого навчання (experiential learning). Так, університети все частіше впроваджують юридичні клініки, де здобувачі освіти мають можливість працювати над реальними справами у супроводі досвідчених професіоналів. Яскравим прикладом є Harvard Legal Aid Bureau (надання безоплатних юридичних послуг). Також набувають популярності симуляційні судові процеси (moot courts), які імітують роботу міжнародних судів, таких як Міжнародний суд ООН або Міжнародний кримінальний суд. Ці методи не лише розвивають професійні навички, але й формують аналітичне мислення та ораторське мистецтво.

Важливою тенденцією у сфері професійної підготовки майбутніх фахівців з права є також міждисциплінарність юридичної освіти. Сучасний юрист вже не може обмежуватися знаннями лише у власній галузі. Все більшого значення набувають програми, що поєднують право з іншими дисциплінами. Наприклад, Стенфордський університет пропонує курс «Law and Computer Science», який досліджує правові аспекти штучного інтелекту та

кібербезпеки. Університет Пенсильванії реалізує програму JD/MBA, що поєднує юридичну освіту з бізнес-адмініструванням. Особливої уваги заслуговують програми, що інтегрують право з міжнародними відносинами, як-от курс «European Law and Global Risks» у Маастрихтському університеті (Нідерланди), який вивчає законодавство у контексті світових криз.

Враховуючи інтенсивність, складність, суперечливість глобалізаційних процесів, сучасна юридична освіта стає більш гнучкою та індивідуалізованою. Дедалі більшого поширення набуває модульна система навчання, в межах якої здобувачі вищої освіти можуть формувати індивідуальні навчальні траєкторії, обираючи курси з різних галузей права. Особливої уваги у цьому контексті заслуговують так звані micro-credentials – сертифіковані курси, такі як «Digital Contracts» від Coursera, які дозволяють отримати вузькоспеціалізовані знання.

Наступною тенденцією розвитку вищої юридичної освіти є її цифровізація, яка проявляється у активному впровадженні інноваційних технологій. Все більшого поширення набуває використання віртуальної реальності для створення симуляцій судових засідань. Штучний інтелект також стає невід'ємною частиною навчального процесу: алгоритми на зразок «ROSS Intelligence» допомагають аналізувати судові прецеденти, а експериментальні проекти, такі як використання блокчейн-технологій для захисту кваліфікаційних робіт через NFT (Університет Барселони, 2022), демонструють потенціал новітніх технологій у юридичній освіті.

Іще однією важливою складовою означених процесів є зростання уваги в межах професійної підготовки майбутніх юристів до питань соціальної відповідальності. Так, в межах ряду університетів існують спеціалізовані програми з прав людини, наприклад, «Refugee Law Clinic» у Берлінському університеті. Здобувачам вищої освіти надають можливість долучитися до міжнародних проектів, таких як «Global Teaching Labs» (MIT), в межах яких вони можуть викладати право у країнах, що розвиваються.

Окреслені нами світові тенденції сучасного розвитку юридичної освіти дають підстави вести мову про перехід до більш динамічної, технологічної та практико-орієнтованої моделі навчання. Українські університети, які прагнуть готувати конкурентоспроможних фахівців, повинні враховувати цей досвід у процесі реформування та оновлення навчальних програм, внести зміни у алгоритми професійної підготовки майбутніх юристів. Як зазначає Р. Саскінд у своїй роботі «The Future of the Professions» [8], майбутнє юридичної освіти полягає в поєднанні глибоких професійних знань з міждисциплінарним підходом та вміннями використовувати сучасні технології.

Сучасний стан юридичної освіти в Україні характеризується суттєвим відставанням від міжнародних стандартів. Аналіз навчальних програм провідних юридичних факультетів свідчить про низку системних проблем: більшість навчальних програм не містять спеціалізованих курсів з європейського права, що суттєво обмежує підготовку фахівців, здатних ефективно працювати в умовах євроінтеграції, гострою проблемою залишається обмежений доступ до міжнародних правових баз даних, таких як Westlaw чи LexisNexis – лише окремі університети мають повноцінні підписки на ці ресурси, що суттєво звужує можливості наукових досліджень та підготовки фахівців.

Проблема інтернаціоналізації української юридичної освіти виявляється у кількох ключових аспектах. Насамперед, це критично мала кількість англійських навчальних програм, більшість курсів викладаються українською мовою, що робить українські юридичні факультети малопривабливими для іноземних студентів. Участь українських університетів у програмі Erasmus+ залишається досить низькою. Особливо проблемним є практично повна відсутність програм подвійних дипломів із провідними європейськими університетами – на відміну від країн Центральної Європи, де такі програми стали стандартом ще на початку 2000-х років. Ця ситуація призводить до того, що українські випускники-юристи виявляються недостатньо підготовленими до роботи в міжнародному правовому полі, що особливо критично в умовах євроінтеграційних процесів.

Слід зазначити, що окремі університети, такі як Києво-Могилянська академія, КНУ імені Т. Шевченка, Львівський національний університет імені І. Франка, роблять спроби подолати ці проблеми шляхом створення інноваційних програм та розширення міжнародного співробітництва. Програми подвійних дипломів. Найбільш успішні з них включають спільні проекти КНУ ім. Т. Шевченка з Університетом Париж Пантеон-Сорбонна, тривалістю три-чотири роки за спеціалізацією «Європейське право», ЛНУ ім. І. Франка з Ягеллонським університетом (програма 2+2 роки з акцентом на міжнародне приватне право та включенням стажування у Європейському суді), а також співпрацю НаУКМА з Центральноєвропейським університетом, яка відзначається інноваційним case-study підходом і повним викладанням англійською мовою. Здобувачі вищої освіти мають можливість брати участь у програмах Європейського суду з прав людини, тривалістю від трьох до шести місяців, програмі «Blue Book» Європейської комісії, а також літніх школах, таких як Віденська школа міжнародного права чи Гаазька академія міжнародного права.

Однак ці ініціативи залишаються швидше винятком, ніж правилом у системі української юридичної освіти. Відсутність системної державної

підтримки, недостатнє фінансування та консерватизм частини викладацького складу створюють серйозні перешкоди на шляху модернізації юридичної освіти. Особливо гостро стоїть питання оновлення матеріально-технічної бази – багато юридичних факультетів не мають сучасних бібліотек, комп'ютерних класів спеціалізованого програмного забезпечення.

Розвиток міжнародної співпраці також стикається з низкою серйозних перешкод. Мовні бар'єри залишаються однією з найсуттєвіших проблем – недостатня кількість здобувачів володіють англійською на рівні C1, і ще меншою є кількість тих, хто володіє другою іноземною мовою. Фінансові питання також є значним обмеженням, оскільки середні витрати на міжнародні програми становлять 1500–3000 євро на місяць для стажувань і 5000–15000 євро на рік для навчання. Часткове вирішення цих проблем вбачаємо у запровадженні в систему професійної підготовки майбутніх юристів інтенсивних мовних курсів, залучення носіїв мови до викладання ряду навчальних дисциплін, розширення стипендіальних програм, розвиток партнерства з бізнесом та активізація грантової підтримки від ЄС.

Сучасний розвиток юридичної освіти вимагає комплексних змін, спрямованих на адаптацію до нових викликів, таких як цифровізація й глобалізація. Серед ключових напрямів реформування можна виділити оновлення навчальних програм, розширення міжнародного співробітництва та активне впровадження цифрових технологій у навчальний процес.

Так, реформування навчальних програм повинно передбачати включення сучасних дисциплін, таких як «Кіберправо» (правові відносини в сфері інформаційних технологій, Інтернету, цифрових даних і кібербезпеки), «ШІ у юриспруденції» (використання технологій штучного інтелекту для автоматизації, оптимізації та удосконалення юридичних процесів і послуг), «Міжнародний арбітраж» (вирішення комерційних справ у міжнародній торгівлі, інвестиціях, будівництві, тощо). Провідні університети України уже активно оновлюють навчальні курси, так КНУ розробив магістерську програму «Європейське право та інтеграція» з викладанням англійською мовою, ЛНУ запровадив курс «Цифрові технології в юридичній практиці».

Також важливо інтегрувати модулі з розвитку soft skills, зокрема навичок ведення переговорів, публічних виступів та ефективної комунікації, оскільки вони стають невід'ємною частиною професійної діяльності юриста. Основними навичками, якими повинен володіти майбутній фахівець з права в умовах глобалізації є: когнітивна гнучкість як життєва позиція, когнітивна адаптація у діяльності, емоційний інтелект, креативність,

критичність, логічність думки та чутливість до проблем, критичне й аналітичне мислення, ініціативність і саморегуляція, ІКТ-грамотність [5, с. 31].

Розвиток міжнародного співробітництва є базисним аспектом для підвищення якості освіти в сфері професійної підготовки юристів. В межах цього напрямку доцільно ініціювати спільні навчальні програми з університетами ЄС, з метою обміну міжнародним досвідом і знаннями. Також ефективним рішенням буде залучення іноземних викладачів через програми типу «Visiting Professors», що сприятиме обміну знаннями та міжкультурній взаємодії.

Цифрова трансформація юридичної освіти передбачає активне використання інноваційних технологій. Наприклад, платформи типу «Mock Trial Simulator» дозволяють моделювати різні сценарії справ – від цивільних до кримінальних. Онлайн-платформи для взаємодії з практиками забезпечать доступ до досвіду провідних фахівців, а також сприятимуть розвитку мережових професійних зв'язків та трансформують традиційні підходи до викладання права. Дистанційне навчання та електронні ресурси також відкривають нові можливості для учасників освітнього процесу. Сучасні платформи, такі як Moodle, Coursera чи Zoom, забезпечують інтерактивність, автоматизоване тестування та можливість обговорення матеріалу у форумах. Крім того, електронні бази законодавства (наприклад, Liga: Zakon) та штучний інтелект для аналізу судових рішень (на зразок систем на основі AI) стають невід'ємними інструментами майбутніх юристів.

Висновки. Сучасні глобалізаційні виклики, такі як цифровізація, міжнародна інтеграція та зміна ринку юридичних послуг, вимагають трансформації підготовки фахівців у галузі права. Серед рекомендацій, щодо вдосконалення такої підготовки можемо вказати: оновлення навчальних програм з акцентом на введення нових актуальних дисциплін; інтеграцію модулів з розвитку м'яких навичок та міжкультурної комунікації; посилення практичної складової через розширення віртуальних симуляцій (суди, переговори) та співпраці з юридичними фірмами, створення клінік права для роботи з реальними кейсами; започаткування спільних магістерських програм з університетами ЄС, залучення іноземних викладачів через програми обміну; цифровізацію навчального процесу за допомогою VR-тренінгів для відпрацювання судових процесів, онлайн-платформ з доступом до міжнародних баз даних і судових рішень.

Насамкінець зауважимо, що реформування професійної юридичної освіти в умовах глобалізаційних викликів є комплексним процесом, що передбачає оновлення змісту навчання, активну практичну підготовку та використання інноваційних технологій. Це дозволить готувати фахівців,

здатних ефективно працювати в умовах глобалізації та цифрової ери, що є запорукою їхньої успішної професійної реалізації.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні сучасних освітніх технологій, орієнтованих на формування професійної компетентності майбутніх юристів в умовах глобальної нестабільності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бебко С. Основні тенденції глобалізації вищої освіти. 2020. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16860/1/PIONBUG_2020_P052-053.pdf (дата звернення: 08.06.2025).
2. Головань М. С. Аналіз тенденцій розвитку вищої освіти в умовах глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: педагогіка і психологія. Збірник статей*: Ялта: РВВ КГУ, 2011. Вип. 31. Ч. 1. С. 203–211.
3. Гуткевич С. О. Оніщенко І. Г. Світовий освітній простір: тенденції та перспективи розвитку в умовах глобалізації. Монографія / С.О. Гуткевич, І. Г. Оніщенко. К.: НТУУ «КПІ», 2014. 205 с.
4. Іванова, О., Прудченко, І., Лапшин, С. Вплив глобалізації на структуру, зміст і роль вищої освіти. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*. 2024. № 48, 72–87. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.5>
5. Ісаєва О. Вектор реформування вищої освіти в умовах глобалізації. *Молодь і ринок*. 2021. № 7–8 (193–194). С. 29–32.
6. Мірошніченко В. Педагогічні умови підготовки майбутніх юристів засобами інтерактивних технологій в коледжах. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 201. 9 Випуск 5. URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedvisnyk/article/view/349/349> (дата звернення 12.06.2025).
7. Орловська І. Г. Розвиток юридичної освіти в умовах глобалізаційних викликів. *Modern scientific journal (Сучасний науковий журнал)*. 2023. № 2 (2), С. 61–67. DOI: <https://doi.org/10.36994/2786-9008-2023-2-8>
8. Сасскінд, Річард та Даніель Сасскінд, *Майбутнє професій: як технології трансформують роботу експертів-людей*. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198713395.001.0001> (дата звернення 05.06. 2025 р.).
9. Хомерікі О.А. Українська вища освіта в умовах глобалізації: крок назад перед стрибком уперед, або шлях по замкненому колу? *Грані*. 2015. № 4 (120). С. 36–40.
10. Цип'ячук, М. Б. *Психологічні аспекти підготовки майбутніх юристів до професійної діяльності в сучасних умовах. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»*. 2016. (Вип. 3). С. 203–212.